

Računarstvo i informatika

Katedra za računarstvo

Elektronski fakultet u Nišu

Sistemi baza podataka

Napredni SQL (I deo)

Letnji semestar 2013/2014

Sadržaj

- Šta je PL/SQL
- Osnovna struktura PL/SQL programa
- Promenljive i tipovi podataka
- Kontrola toka u PL/SQL programima
- PL/SQL petlje
- PL/SQL kursori
- PL/SQL obrada izuzetaka

Šta je PL/SQL

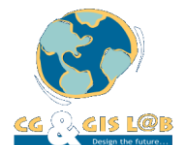
- **Procedural Language extensions to SQL**
- PL/SQL je jezik koji predstavlja **proceduralno proširenje SQL-a**.
- Normalno SQL ne poseduje elemente koji bi omogućili razvoj strukturnih programa.
- Kada je korisnik ograničen samo na SQL on prosleđuje jednu po jednu naredbu DBMS-u.
- PL/SQL prevazilazi ovo ograničenje i **dodaje strukturne elemente** SQL-u.
- PL/SQL predstavlja strukturni programski jezik za ORACLE.

Šta je PL/SQL

- **Osnovni ciljevi PL/SQL:**
 - povećanje ekspresivnosti SQL-a
 - pristup rezultatima upita korišćenjem slogova (tuple-oriented way)
 - optimizacija kombinacija SQL naredbi
 - razvoj modularnih aplikacija za rad sa bazom podataka
 - višestruko korišćenje programskog koda
 - smanjenje cene održavanja i izmene aplikacija

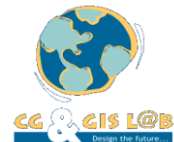
Osnovna struktura PL/SQL

programa

- **Osnovna gradivna jedinica** PL/SQL programa je **blok**.
- PL/SQL program se sastoji od blokova koji se mogu međusobno ugnježdavati.
- Tipično svaki blok predstavlja jednu (imenovanu) logičku operaciju u okviru programa.
- Blokovi koji predstavljaju funkcije, procedure ili pakete moraju imati ime.
- PL/SQL blok ima opcionu sekciju za deklaracije, obavezan deo koji sadrži PL/SQL naredbe i opcioni deo za obradu grešaka i izuzetaka.
- PL/SQL program, u obaveznom delu, može da sadrži SQL naredbe iz grupe DML naredbi (SELECT; INSERT, UPDATE, DELETE, ...).
- PL/SQL program **ne sme da sadrži SQL naredbe iz grupe DDL naredbi** (CREATE, DROP, ALTER, ...). Umesto ovih naredbi koriste se funkcije iz posebno definisanih paketa.

Osnovna struktura PL/SQL programa

[<Zaglavlje bloka>]

[DECLARE

/* Opciona sekcija deklaracija: promenljive, tipovi i lokalni potprogrami. */

<Konstante>

<Promenljive>

<Kursori>

<Korisnički definisani izuzeci>]

BEGIN

/* Izvršna sekcija: proceduralne i SQL naredbe. */

/* Jedina sekcija bloka koja je neophodna */

<PL/SQL naredbe>

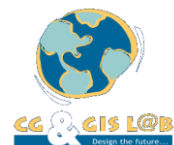
[EXCEPTION

/* Opciona sekcija za obradu grešaka. */

<Obrada izuzetaka>]

END;

Osnovna struktura PL/SQL

programa

- Sintaksa PL/SQL jezika ne pravi razliku između malih i velikih slova.
- Prilikom rada sa podacima (konstante, promenljive, podaci iz tabela) potrebno je voditi računa o malim i velikim slovima.
- Za komentare se mogu koristiti:
 - `/* ... */` - komentarisanje čitavog bloka teksta
 - `--` - komentarisanje jedne linije teksta
- PL/SQL program sadrži:
 - deklaracije promenljivih
 - naredbe dodele
 - naredbe za kontrolu toka
 - naredbe petlji
 - pozive funkcija i procedura
 - pozive trigger-a
 - naredbe za obradu grešaka i izuzetaka

Osnovna struktura PL/SQL programa

- Zaglavlje bloka (block header) definiše da li se radi o bloku funkcije, procedure ili paketa.
- Ukoliko zaglavlje bloka nije definisano tada se rado o **anonimnom bloku** (anonymous block).
- Svaki PL/SQL blok predstavlja novi PL/SQL izraz pa se PL/SQL blokovi mogu ugnježdavati kao izrazi nekog standardnog programskog jezika.
- Opseg važenja deklariranih promenljivih je sličan opsegu važenja promenljivih kod standardnih programskih jezika.

Promenljive i tipovi podataka

- Promenljive se koriste za razmenu podataka između baze podataka i PL/SQL programa.
- Svaka promenljiva ima specifičan tip koji je vezan za nju (kao i kod standardnih programskih jezika).
- Tip promenljive može biti:
 - jedan od tipova koje SQL koristi za kolone baze podataka
 - jedan od generičkih tipova koji se koriste u PL/SQL-u (BOOLEAN – ima tri vrednosti: TRUE, FALSE i NULL)
 - deklarisan tako da je isti kao kod neke kolone baze podataka.

Promenljive i tipovi podataka

- Konstante, promenljive, kursori i izuzeci koji se koriste u nekom bloku moraju biti deklarirani u DECLARE sekciji tog bloka.

- Za deklaraciju promenljivih i konstanti se koristi sledeća sintaksa:

`<variablename> [CONSTANT] <datatype> [NOT NULL][:= <expression>];`

- **NOT NULL** – deklarirana promenljiva ne može uzeti vrednost NULL
- `<expression>` - izraz koji se koristi za inicijalizaciju promenljive. Ukoliko izraz nije specificiran promenljiva se inicijalizuje na vrednost NULL.

Promenljive i tipovi podataka

DECLARE

```
plata NUMBER := 0.0;  
datum_rodj DATE;  
ime VARCHAR(20);  
koef CONSTANT NUMBER(3,2) :=  
1.5;  
...  
BEGIN ... END;
```

NUMBER je najčešće korišćen numerički tip u PL/SQL programima. Može se koristiti i za celobrojne i za razlomljene brojne vrednosti.

VARCHAR je najčešće korišćeni znakovni tip podataka. n predstavlja maksimalnu dužinu stringa u bajtovima.

Promenljive plata je eksplicitno inicijalizovana na vrednost 0.0.

Promenljive datum_rodj i ime su implicitno inicijalizovane na NULL.

Konstantama nakon inicijalizacije više nije moguće promeniti vrednost.

Promenljive i tipovi podataka

```
DECLARE  
plata NUMBER;  
ime RADNIK.LIME%TYPE;  
...  
BEGIN ... END;
```

U pojedinim situacijama je jako bitno da promenljiva ima isti tip kao i kolona u određenoj tabeli. Ukoliko se to ne obezbedi dodela i poređenje vrednosti mogu da funkcionišu na pogrešan način.

U takvim situacijama se koristi %TYPE operator.

Promenljiva ime je deklarirana korišćenjem identičnog tipa kao i kolona LIME u tabeli RADNIK.

```
DECLARE  
r RADNIK%ROWTYPE;  
...  
BEGIN ... END;
```

Umesto vrednosti pojedinih kolona promenljiva se može deklarirati tako da prihvata vrednosti čitavih vrsta iz određene tabele.

Promenljiva r može da prihvati čitavu vrstu iz tabele RADNIK.

Podacima se pristupa korišćenjem sledeće sintakse:
<variable_name>.<column_name>.

PL/SQL dodela vrednosti

- Najjednostavniji način za dodelu vrednosti u PL/SQL programu je korišćenje operatora **:=**.

DECLARE

counter **INTEGER** :=0;

...

BEGIN

counter:=counter+1;

...

END;

Dodela vrednosti prilikom deklaracije promenljive.

Dodela vrednosti u toku izvršavanja programa.

- Promenljivama se mogu dodeljivati i vrednosti koje se preuzimaju iz baze podataka.
- U tu svrhu se koristi **modifikovani oblik** SELECT naredbe kod koga sve pribavljene vrednosti moraju da se dodele promenljivama.

PL/SQL dodela vrednosti

```
SELECT <kolone(e)> INTO <lista promenljivih>  
FROM <tabela(e)> WHERE <uslov>;
```

- ❑ SELECT naredba može da vrati **samo jedan rezultujući red**. Ukoliko vraća više od jednog reda sistem prijavljuje grešku.
- ❑ Vrednosti koje vraća SELECT naredba **moraju se proslediti promenljivama**. U suprotnom sistem prijavljuje grešku.
- ❑ Vrednosti koje vraća SELECT naredba moraju se po tipu poklopiti sa promenljivama kojima se prosleđuju.

PL/SQL dodela vrednosti

```
DECLARE  
prosek NUMBER;  
maks NUMBER;  
radnik_rec RADNIK%ROWTYPE;  
...  
BEGIN  
  SELECT *  
  INTO radnik_rec  
  FROM PREDUZECE.RADNIK  
  WHERE MATBR = 101;  
  
  SELECT AVG(PLATA), MAX(PLATA)  
  INTO prosek, maks  
  FROM PREDUZECE.RADNIK;  
...  
END;
```

Vrednosti koje vraća SELECT naredba se smeštaju u promenljivu koja predstavlja vrstu.

Vrednosti koje vraća SELECT naredba se smeštaju u pojedinačne promenljive.

PL/SQL kontrola toka

- Za kontrolu toka PL/SQL nudi **IF..THEN..ELSE** konstrukciju.

```
IF <uslov> THEN <sekvenca PL/SQL naredbi >  
[ELSIF] <uslov> THEN <sekvenca PL/SQL naredbi>  
...  
[ELSE] <sekvenca PL/SQL naredbi > ENDIF;
```

- Ponašanje **IF..THEN..ELSE** odgovara sličnih konstrukcija kod drugih programskih jezika.
- Izvršava se prva sekvenca PL/SQL naredbi za koju uslov ima vrednost TRUE. U suprotnom izvršava se sekvenca PL/SQL naredbi u ELSE bloku.

PL/SQL petlje

- PL/SQL petlje se koriste da se izvršavanje sekvence PL/SQL naredbi ponovi više puta.
- **WHILE .. LOOP** petlja

```
[<< <ime labele> >>]  
WHILE <uslov> LOOP  
  <sekvenca PL/SQL naredbi>;  
END LOOP [<ime labele>;]
```

- Petlji se može dodeliti ime. Dodeljeno ime se može iskoristiti kada se petlja napušta bezuslovno korišćenjem naredbe **EXIT** <ime labele>;.

PL/SQL petlje

- **FOR .. LOOP** petlja

```
[<< <ime labele> >>]
```

```
FOR <index> IN [REVERSE] <donja granica>..<gornja granica> LOOP
```

```
<sekvenca PL/SQL naredbi>;
```

```
END LOOP [<ime labele>;]
```

- Brojač petlje <index> je **implicitno deklarisan** i opseg njegovog važenja je vezan samo za telo petlje.
- U okviru tela petlje vrednost brojača se može referencirati kao kod konstanti ali se **ne može menjati**.
- Ključna reč **REVERSE** nalaže da se vrednost brojača u petlji menja u suprotnom smeru: od gornje ka donjoj granici.

PL/SQL petlje

- Naredba **EXIT** [<ime labele>]; se koristi za безусловno napuštanje tela petlje.
- Naredba **EXIT** [<ime labele>] **WHEN** <uslov>; se koristi za napuštanje tela petlje kada je ispunjen određeni uslov.
- Ukoliko <ime labele> nije navedeno napušta se petlja u čijem telu se naredba EXIT nalazi.

PL/SQL kursori

- Kursor predstavlja kolekciju slogova (vrsta) koja se dobija kao rezultat izvršenja neke SQL naredbe.
- Kursor omogućava da se rezultati SQL naredbi obrađuju slog po slog (vrsta po vrsta).

CURSOR <ime kursora> [(<lista parametara>)] **IS** <SELECT naredba>;

- Parametri kursora se koriste kako bi se parametrizovalo izvršenje SELECT naredbe u kursoru.

<ime parametra> < tip parametra >

- Za tipove parametara se mogu koristiti standardni SQL tipovi podataka koje Oracle podržava.

PL/SQL kursori

```
DECLARE  
CURSOR radnici (datum DATE) IS  
SELECT LIME,PREZIME  
FROM RADNIK  
WHERE DATRODj > datum  
AND EXISTS (SELECT *  
             FROM PREDUZECE.CLAN_PORODICE  
             WHERE MATBRRAD=MBR);  
BEGIN .. END;
```

Kursor vraća imena i prezimena radnika koji imaju članove porodice a rođeni su nakon specificiranog datuma.

PL/SQL kursori

- Da bi kursor mogao da se koristi mora da se najpre otvori.

```
OPEN <ime kursora> [(<lista parametara>)];
```

- Otvaranjem kursora izvršava se **SELECT** naredba nad kojom je kursor definisan a prvi slog rezultujuće tabele postaje aktivan.
- Rezultujućoj tabeli može da se pristupa korišćenjem naredbe **FETCH**.

```
FETCH <ime kursora> INTO [(<lista promenljivih>)];
```


PL/SQL kursori

- Naredba **FETCH** vrednosti kolona tekućeg sloga smešta u promenljive koje su navedene u listi.
- Naredni slog u rezultujućoj tabeli postaje aktivan odnosno tekući.
- Promenljive u listi po redosledu i tipu moraju da odgovaraju kolonama u rezultujućoj tabeli.
- Nakon što su obrađene sve vrste kursora on se zatvara korišćenjem naredbe **CLOSE**.

```
CLOSE <ime kursora>;
```


PL/SQL kursori

```
DECLARE  
CURSOR radnici (datum DATE) IS  
SELECT *  
FROM PREDUZECE.RADNIK  
WHERE DATRODJ > datum  
AND EXISTS (SELECT *  
      FROM PREDUZECE.CLAN_PORODICE  
      WHERE MATBRRAD=MATBR);  
radnik PREDUZECE.RADNIK%ROWTYPE;  
ime VARCHAR2(20);  
BEGIN  
  OPEN radnici(' 01-JAN-1972 ');  
  LOOP  
    FETCH radnici INTO radnik;  
    EXIT WHEN radnici%NOTFOUND;  
    ime:=radnik.LIME;  
  END LOOP;  
  CLOSE radnici;  
END;
```

Kursor vraća imena i prezimena radnika koji imaju članove porodice a rođeni su nakon specificiranog datuma.

%**NOTFOUND** je predikat koji proverava poslednju **FETCH** naredbu.

Ukoliko je poslednja **FETCH** naredba vratila slog %**NOTFOUND** ima vrednost **FALSE**.

PL/SQL kursori

```
DECLARE  
CURSOR radnici (datum DATE) IS  
SELECT *  
FROM PREDUZECE.RADNIK  
WHERE DATRODJ > datum  
AND EXISTS (SELECT *  
            FROM PREDUZECE.CLAN_PORODICE  
            WHERE MATBRRAD=MATBR);  
ime VARCHAR2(20);  
BEGIN  
  FOR radnik IN radnici(' 01-JAN-1972 ')  
  LOOP  
    ime:=radnik.LIME;  
  END LOOP;  
END;
```

FOR petlja značajno pojednostavljuje korišćenje kursora.

Promenljiva koja se koristi za prihvatanje slogova iz rezultujuće tabele kursora se implicitno deklarise.

Petlja se brine o OPEN, FETCH, EXIT i CLOSE naredbi umesto korisnika.

PL/SQL kursori

DECLARE

ime **VARCHAR2**(20);

BEGIN

FOR radnik **IN** (**SELECT** *
 FROM PREDUZECE.RADNIK)

LOOP

ime:=radnik.LIME;

END LOOP;

END;

Nema potrebe da se kursor eksplicitno deklarirše.

Petlja FOR obavlja sve umesto korisnika.

PL/SQL kursori

- Ukoliko se kursori koriste za izmenu podataka prilikom deklaracije kursora potrebno je navesti koje kolone rezultujuće tabele se modifikuju.
- Na kraju deklaracije kursora se dodaje FOR UPDATE konstrukcija.

```
FOR UPDATE [OF<kolona(e)>];
```

- FOR UPDATE ima efekat da su specificirane kolone u rezultujućoj tabeli zaključane za ostale korisnike sve dok se kursor koristi.
- Ukoliko se kursori koriste u kombinaciji sa UPDATE ili DELETE naredbama mora se voditi računa da se ove naredbe odnose samo na tekući slog kursora.

PL/SQL kursori

```
DECLARE  
CURSOR radnici IS SELECT *  
                FROM PREDUZECE.RADNIK;  
FOR UPDATE OF PLATA;  
BEGIN  
  FOR radnik IN radnici LOOP  
    UPDATE RADNIK  
      SET PLATA = PLATA * 1.15  
      WHERE CURRENT OF radnici;  
  END LOOP;  
END;
```

Kursor vraća svim radnicima povećava platu za 15%.

Ključna reč **CURRENT OF** se koristi da bi ukazala na tekući slog kursora.

PL/SQL izuzeci

- PL/SQL poseduje podršku za obradu izuzetaka koje mogu da se jave prilikom izvršavanja PL/SQL programa.
- Svaka greška ili upozorenje koje se javi prilikom izvršavanja PL/SQL programa dovodi do pojave izuzetka.
- PL/SQL razlikuje dve vrste izuzetaka:
 - sistemski definisane izuzetke – automatski se javljaju kad god se javi greška ili upozorenje za koje su vezani
 - korisnički definisani izuzeci – moraju se eksplicitno deklarirati u PL/SQL bloku u kome će se koristiti. Takođe, ne javljaju se automatski već ih korisnik mora eksplicitno kreirati.

PL/SQL izuzeci

```
DECLARE  
CURSOR radnici IS SELECT *  
           FROM PREDUZECE.RADNIK  
FOR UPDATE ;  
velika_plata EXCEPTION;  
BEGIN  
  FOR radnik IN radnici LOOP  
    IF radnik.PLATA < 10000 THEN  
      DELETE FROM RADNIK  
      WHERE CURRENT OF radnici;  
    ELSE RAISE velika_plata;  
    END IF;  
  END LOOP;  
EXCEPTION  
  WHEN NO_DATA_FOUND THEN /*neka obrada*/  
  WHEN velika_plata THEN /*neka obrada*/  
END;
```

Korisnički izuzetak mora eksplicitno da se kreira.

Obrada sistemskog izuzetka.

Obrada korisnički definisanog izuzetka.